

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОМІРІВ ТА ЖВАВОСТІ КОНЕЙ РИСИСТИХ ПОРІД

С. Ю. Косенко

Одеський державний аграрний університет

Встановлено корелятивний зв'язок між промірами та жвавистю коней рисистих порід та відповідність їх вимогам типових стандартів.

Племінна робота по удосконаленню порід коней неможлива без попереднього планування. Однак планування має реальне значення лише тоді, коли намічено конкретний рівень продуктивності за тими чи іншими ознаками, що селекціонуються, та визначені шляхи його досягнення. Жвависть рисака, як основна селекційна ознака, характеризується дуже високою мінливістю. Це обумовлено як генотипом коня, так і умовами, які безпосередньо впливають на його роботоздатність (годівля, утримання, методи тренінгу, умови випробувань та ін.).

Відомо, що відбір за однією ознакою є більш ефективним, ніж відбір за комплексом ознак. Але часто однобічний відбір призводить до послаблення здоров'я тварин, втрати типу та калібру коня. Наприклад, в американській рисистій породі, де відбір свого часу вівся тільки за жвавистю, ріст коней коливався від 150 до 165 см [2].

З метою оцінки племінних тварин за спадковістю – передачею корисних якостей потомству – обчислюють коефіцієнт спадковості, величина якого показує, наскільки ефективним може бути відбір за кожною з основних чи другорядних ознак [7, 8].

Для коней рисистих порід коефіцієнт спадковості варіює в залежності від віку, породної приналежності та показників роботоздатності. За даними М.Т. Saastamoninen та А. Nylander [9] показники кращої жвавості стандартбредних рисаків успадковуються на рівні 0,28, а фінських – 0,08.

В Україні селекція рисистих порід (і в першу чергу, орловської), ведеться не лише за жвавистю, але й за розмірами тіла, екстер'єром та якістю нащадків. Багатьма вченими виявлено, що спадковість розмірів тулуба значно вища, ніж спадковість інших кількісних ознак, наприклад, жвавості [5, 10]. За даними А.Н. Калмикова [3], найбільш високо успадковується висота в холці (0,64) та довжина тулуба (0,62), дещо нижче – абсолютний промір обхвату грудей (0,60); найнижча успадковуваність отримана по обхвату п'ястка (0,50). Але чи впливають екстер'єрні проміри на жвависть рисаків і чи можна прогнозувати жвависть коня за його фенотипом? За даними Б.М. Гопки [2], між жвавистю та промірами жеребців російської рисистої породи існує позитивний, але дуже низький взаємозв'язок. Так, коефіцієнт кореляції між жвавистю та висотою в холці складає $+0,143 \pm 0,03$, жвавистю та косою довжиною тулуба $+0,100 \pm 0,03$, жвавистю та обхватом грудей – $+0,051 \pm 0,03$. Але якщо для коней російської (а нині – призової) рисистої породи типовість екстер'єру майже втратила своє значення, то для орловських рисаків це є

однією з основних ознак, що ретельно контролюється і селекціонується. Тому метою наших досліджень було встановити взаємозв'язок між промірами та жвавистю у орловських та російських рисаків, що проходять випробування на іподромі.

Матеріал і методика досліджень. Дослідження проводились на конях орловської (n=78) та російської (n=85) рисистих порід, що проходили випробування на Одеському державному сільськогосподарському іподромі, за прийнятою методикою взяття промірів у коней [4]. Проаналізовано взаємозв'язок жвавості з такими промірами: висота в холці, коса довжина тулубу, обхват грудей та обхват п'ястка.

Результати досліджень. Виходячи з середніх показників основних промірів коней обох порід, був проведений порівняльний аналіз дослідного поголів'я з бажаним типом (за О.А. Балакшиним, 1990). Результати цього аналізу наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Проміри дослідного поголів'я та бажаного типу рисаків

Промір, см	Бажаний тип			Дослідне поголів'я					
	орл.	рос.	%	орл.	рос.	% від бажаного типу		різниця, %	
						орл.	рос.	орл.	рос.
Висота в холці	161	160	100	157,2	156,5	97,6	97,8	-2,4	-2,2
Коса довжина тулуба	163	162	100	161,0	157,0	98,8	96,9	-1,2	-3,1
Обхват грудей	184	184	100	180,6	179,0	98,2	97,3	-1,8	-2,7
Обхват п'ястка	20	19,5	100	21,0	20,4	105	104,6	+5	+4,6

З даних табл. 1 видно, що дослідне поголів'я за середніми показниками максимально наближається до бажаного типу, але у орловських рисаків відхилення за промірами менше, ніж у російських.

На основі середніх показників екстер'єру дослідного поголів'я були розраховані індекси тілобудови (табл. 2)

Таблиця 2 – Індекси тілобудови дослідного поголів'я коней, %

Індекс	Орловські рисаки	Російські рисаки
Формату	102,4	100,3
Обхвату грудей	114,9	114,4
Костистості	13,4	13,0

З даних табл. 2 видно, що орловські рисаки більш наближені до легкозапряжного типу, тоді як російські мають більш квадратний формат. Взаємозв'язок між промірами та жвавистю визначався шляхом розрахунків коефіцієнтів кореляції. Отримані дані приведені в табл. 3.

Таблиця 3 – Коефіцієнти кореляції між промірами та жвавистю коней

Породи	Коефіцієнти кореляції			
	Висота в холці-жвавість	Коса довжина тулубу-жвавість	Обхват грудей - жвавість	Обхват п'ястка-жвавість
Орловська рисиста	0,12± 0,027	0,07± 0,024	0,32± 0,037	0,06± 0,017
Російська рисиста	0,27± 0,031	0,013± 0,029	0,31± 0,034	0,003± 0,0009

З даних таблиці видно, що між промірами та жвавістю коней існує незначна позитивна кореляція. Виняток складає взаємозв'язок між жвавістю та обхватом грудей, який перевищує інші показники, що є цілком обгрунтовано. Обхват грудей коня свідчить про розвиток грудних м'язів та ємність легенів, що безпосередньо впливає на роботоздатність та жвавість тварини.

Висновки

1. Серед дослідного поголів'я коні обох порід не досягають бажаного типу, але орловські рисаки більш наближені до вимог стандарту (коливання від -2,4 до 5%), ніж російські (коливання від -3,1 до 4,6%).

2. Коні орловської рисистої породи мають більш виражений упряжний тип (індекс формату 102,4%), коні російської рисистої породи мають більш квадратний формат (100,3%).

3. Між екстер'єрними промірами та жвавістю коней на 1600м виявлена незначна позитивна кореляція, найбільший показник якої існує між жвавістю та обхватом грудей – $0,32 \pm 0,037$ у орловських та $0,31 \pm 0,034$ у російських рисаків.

Література

1. Балакишин О.А. Совершенствовать работу с породами // *Коневодство и конный спорт*. – 1990. – №1. – С. 11-12.
2. Гопка Б.М. О взаимосвязи селекционируемых признаков у рысаков // *Теория и практика продуктивности сельскохозяйственных животных*. Сб. науч. тр. УСХА. – Вып. 85. – Т. II. – К., 1974. – С. 113-116.
3. Калмыков А.Н. Наследуемость хозяйственно-полезных признаков у орловского рысака // *Генетика*. – 1973. – №8. – Т. 9. – С. 50-58.
4. Красников А.С. Практикум по коневодству. – М.: Колос, 1966. – С. 34.
5. Плохинский Н.А. Наследуемость. – Новосибирск: Наука, 1964.
6. Плохинский Н.А. Использование математических методов в коневодстве. Сб. тр. ВНИИ коневодства. – Т. 21. – М., 1969. – С. 15-17.
7. Пэрн З.М. О наследуемости резвости у лошадей чистокровной верховой породы // *Генетика*. – 1970. – № 3. – Т. 6. – С. 110-119.
8. Aldridje L.I. Kellener D.L. Relly M. Brophy P.O. Estimation of the genetic correlation between performanse at different levels of show jumping competitions in Ireland // *J. of Animal Breeding and Genetic*. – 1999. – Pp. 166-172.
9. Saastamonien M.T. Nylander A. Genetic and phenotypic parameters for age and speed at the beginning of racing career in trotters. *Acta Agriculture Scandinavica Section A Animal Science*. – 1996 a. – V. 46. – Pp. 39-45.
10. Varo M. Some coefficients of heritability in horses. *Ann. Agric. Fenninae*. – 1965. – V. 4. – P. 223.

Косенко С.Ю. Взаимосвязь промеров и резвости лошадей рысистых пород.

Установлена коррелятивная связь между промерами и резвостью лошадей рысистых пород и соответствием их требованиям типовых стандартов.

Kosenko S.U. Influence of indexes on speed of horse of trotting breeds.

Set correlative сопnection between an indexes and speed of horse trotting breeds and their conformity demands standards of types.